

НЕАДНОЙЧЫ ПЕРАБУДАВАНАЯ (З ГІСТОРЫІ ВЕЛЯШКОВІЦКАЙ СВЯТА-МІКАЛАЕЎСКАЙ ЦАРКВЫ)

Наўрад ці мы калі-небудзь даведаемся, як выглядала першая царква, узведзеная ў Веляшковічах, але тое, што яна функцыянавала ў XVII–XVIII стст. – дакладна вядомы факт. У той час існавала царкоўная унія, гэта значыць вернікі захоўвалі праваслаўную абраднасць, але падпарадкоўваліся Папе Рымскаму. Свята-Мікалаеўская царква з’яўлялася цэнтрам аднаго з дэканатаў – адміністрацыйнай адзінкі, з якіх складаліся ўніяцкія епархіі (Веляшковіцкі дэканат аб’ядноўваў 17 парафій-прыходаў). Менавіта з тых даўніх часоў у царкве знаходзіліся богаслужбовыя кнігі «Апостал» (выдадзены ў Маскве ў 1684 г.) і «Евангелле» (надрукаванае ў Львове ў 1753 г.), што здзіўлялі наведвальнікаў храма нават у 1920-я гг.

У 1820 г. побач з царквой была пабудавана каменная каталіцкая капліца ў гонар Святых Касьмы і Дзям’яна. У яе скляпеннях хавалі сваіх памерлых продкаў мясцовыя памешчыкі Кудзіноўчы.

Свята-Мікалаеўская царква была драўлянай, таму неаднаразова перабудоўвалася. У прыватнасці, значны рамонт быў ажыццяўлены ў 1843 г. У 1849 г. прыхаджанамі тут з’яўляліся жыхары 30 вёсак, усяго – 1335 чалавек.

Мінула колькі часу, і ці то зноў узнікла патрэба ў рамонце, ці то памешчык Іосіф Якаўлевіч Пальчэўскі, які валодаў Веляшковічамі, пажадаў прадэманстраваць сваю дабрадзейнасць, але Віцебскі губернатар атрымаў ліст. У гэтым дакуменце, датаваным 14 снежня 1870 г., І. Я. Пальчэўскі прасіў дазволіць яму пачаць нарыхтоўку матэрыялаў для ўзвядзення новай каменнай царквы. У Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі ў Мінску захаваліся шыкоўныя планы, складзеныя з гэтай нагоды ў 1870 г., а з іх дапамогай можна меркаваць пра вонкавы выгляд храма.

Трэба заўважыць, што губернатар не спяшаўся з выдачай дазволу, таму ў будаўнічых работах здарылася затрымка. У сувязі з гэтым да справы падключыліся мясцовыя сяляне з Веляшковіцкай, Емельянаўскай і Міхалінаўскай грамад. 5 ліпеня 1871 г. яны накіравалі ў губернскі горад Віцебск хадатайніцтва пра хутчэйшую перабудову царквы, якая была «настолькі зусім трухлявай у столі і сценах, але нават і брыдкай, нагадвала яшчэ часы уніі...».

Памешчык жа дазволіў сабе некаторае свавольства: не дачакаўшыся рэзалюцыі губернатара на перабудову, ён восенню 1871 г. загадаў разабраць стары драўляны будынак. А каб праваслаўным сялянам было дзе памаліцца, 1 лістапада святаром была асвечана каталіцкая капліца. Неўзабаве пачатак будаўніцтва каменнай царквы ў Веляшковічах ухваліў сам епіскап Полацкі і Віцебскі Сава (Ціхаміраў): 11 снежня 1871 г. ён падарыў прыходу абраз з выявай Святога Мікалая.

У маі 1872 г. І. Я. Пальчэўскі вылучыў значную суму грошай і стварэнне новай Свята-Мікалаеўскай царквы ў Веляшковічах пачалося. Нягледзячы на тое, што заканчэнне справы планавалася на кастрычнік 1874 г., будаўнікі справіліся датэрмінова. Ужо 31 кастрычніка 1873 г. храм быў агледжаны адмысловай камісіяй, якая адзначыла, што яна «пабудавана згодна з зацверджаным праектам і каштарысам – трывала з матэрыялаў добрай якасці».

Новая Веляшковіцкая царква мела 6 званоў, некаторыя з якіх былі адліты з нагоды пэўных знакавых падзей, і кожны з іх меў свой непаўторны «дэвіз». Напрыклад, самы вялікі з іх – вагою 860 кг – быў выраблены ў 1910 г. у Валдаі і прысвячаўся 50-годдзю вызвалення сялян ад прыгоннага права. Адтуль жа быў дастаўлены ў Веляшковічы звон, прысвечаны перанясенню мошчаў Святой Ефрасінні ў Полацк у 1910 г. На ім меўся такі надпіс: «Разноплеменный край от заблуждений пробуждай, а правой вере ты звони, к селенью Божьему зови». Яшчэ адзін звон, прывезены ў 1885 г. з Масквы, быў зроблены ў памяць пра пібель імператара Аляксандра II.

У дакументах захаваліся таксама звесткі пра святароў: так, з 1831 г. святаром Веляшковіцкай царквы быў прызначаны Сцяфан Андрэевіч Акаловіч. З таго ж часу дыяканам з’яўляўся Пётр Сямёнавіч Нікіфароўскі – той самы, які вучыў знакамітага краязнаўцу Мікалая Якаўлевіча Нікіфароўскага, і па ўсёй верагоднасці, з’яўляўся яго сваяком. З пачатку 1870-х гг. святаром быў Фаўст Лявонавіч Пігулеўскі, з 1887 г. – Рыгор Нарбут. У пачатку XX ст. набажэнствы ажыццяўляў Іаан Жыглевіч, а з 2 красавіка 1902 г. – Васіль Яўгенавіч Зяленскі.

**Канстанцін КАРПЕКІН,
галоўны захавальнік фондаў
Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці.**